

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Інтегрований курс "Демократія: цінності, принципи, механізми"
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій. Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій
Розробник(и)	Лебідь Андрій Євгенійович
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
Семестр вивчення навчальної дисципліни	16 тижнів протягом 5-го семестру
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг дисципліни становить 5 кред. ЄКТС, 150 год., з яких 48 год. становить контактна робота з викладачем (16 год. лекцій, 32 практичних занять)
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітніх програм "Комп'ютерні науки та інформаційні технології", "Матеріалознавство", "Екологія та охорона навколишнього середовища"
Передумови для вивчення дисципліни	Передумови для вивчення відсутні
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Мета дисципліни – формування у студентів світоглядних орієнтирів активного та відповідального громадянства; необхідних знань та навичок, пов'язаних з ефективною демократичною взаємодією громадян у суспільстві; розуміння соціальної природи цінностей, ролі влади, прав громадян, процесів захисту прав людини, ролі громадянського суспільства у моніторингу діяльності владних інституцій, а також розвиток навичок системного та критичного мислення.

4. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1 Гуманістичний світогляд як основа діяльності майбутнього фахівця Світогляд фахівця як система наявних понять і уявлень про світ: природу, людину, суспільство і про самого себе. Сучасні світоглядні принципи, ідеали, цінності, що лежать в основі підготовки фахівців. Основні компоненти професійного світогляду фахівця: пізнавальний, ціннісно-нормативний, емоційно-вольовий та дієво-практичний.

Тема 2 Етичні засади професійної та громадської діяльності

Акселогічна (ціннісна) сторона світогляду як регулятор професійної та громадської діяльності. Розвиток та функціонування різних сфер життя суспільства, його соціальних інститутів. Філософські та світоглядні засади формування критеріїв для визначення соціальної та морально-естетичної оцінки суспільних явищ, відносин, дій та їх наслідків. Свобода та відповідальність особистості. Етос і мораль у сучасному суспільстві. Етичні засади проектної діяльності у соціокультурній сфері. Діалог як спосіб розв'язання соціальних, правових, етичних проблем та управлінських рішень.

Тема 3 Соціально філософські засади вивчення суспільства та держави.

Громадянське суспільство в горизонті філософського осмислення. Соціально-філософські ідеї античності. Уявлення про людину та суспільство за доби Середньовіччя. Соціально-філософська думка доби Відродження. Теорія суспільного договору та природного права. Природний стан та суспільний договір. Концепція та походження влади. Засади демократичного урядування. Концепція розумного егоїзму. Створення та еволюція демократії. Поняття «суспільство». Формування суспільства та держави-нації. Характер відносин особистості та держави. Соціальний утопізм XVIII-XIX ст. Поняття соціальної норми та аномії. Класифікація видів соціальної дії. Теорія соціальних систем. Плюралістичні концепції суспільного розвитку.

Тема 4 Громадянське суспільство в горизонті філософського осмислення

«Громадянське суспільство» в традиції філософсько-політичної та соціальної думки: республіканство та лібералізм. Концепція громадянського суспільства в філософсько-антропологічному вимірі. Громадянське суспільство, держава та право з соціально-філософських позицій. Феномен суспільної ідеології. Цивілізаційні функції держави. Сутність, структура та функції політичної системи. Політична свідомість і політична культура як елементи політичної системи. Роль людської особистості в сучасній політичній системі. Феномен лідерства. Філософські засади громадського самоврядування.

Тема 5 Конституціоналізм, ліберальна демократія та Україна.

Система демократії в Україні та механізм її реалізації. Теорія конституціоналізму, конституція та її роль у державі. Поділ влади та політичні режими. Форми правління: президентська, парламентська, змішана. Загрози демократії (популізм, авторитаризм та тоталітаризм, низький рівень залученості громадян, тощо) та підтримка її сталого розвитку

Тема 6 Система демократії в Україні та механізм її реалізації.

Україна та конституціоналізм. Розвиток конституціоналізму на українських землях. Поділ влади в Україні. Суверенітет народу як засадничий принцип української Конституції. Законодавча, виконавча та судова влада в Україні, Президент України. Державна влада та місцеве самоврядування. Система стримувань і противаг. Адміністративно-територіальний поділ держави. Адміністративно-територіальний поділ України. Вибори, виборчі системи, політичні партії та їхні функції. Роль виборів у демократії. Прозорість влади. Риси демократичного і недемократичного режимів. Підзвітність влади. Демократичне врядування. Роль влади у вирішенні проблем суспільства. Сучасний стан соціально-економічного розвитку України. Розвиток навичок з ідентифікації та аналізу суспільно важливих проблем, співвідповідальності уряду та громадян за їх вирішення. Оцінка ефективності виконання державою своїх функцій.

Тема 7 Права людини. Механізми захисту прав людини

Сутність та природа прав людини, їх еволюція. Індивідуальні та колективні права. Сутність громадянських, політичних, соціально-економічних та культурних прав людини. Зобов'язання держави щодо прав людини: поважати, захищати, втілювати. Негативні та позитивні права. Гідність, свобода, рівність, толерантність, демократія та справедливість як основа розуміння прав людини.

Тема 8 Механізми захисту прав людини.

Основні документи в галузі захисту прав людини. Системи захисту прав людини: універсальна та регіональні. Європейський суд з прав людини. Національні механізми захисту прав людини. Особливості захисту прав вразливих верств населення. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Конвенція про права осіб з інвалідністю. Захист прав людини під час воєнних дій.

Тема 9 Філософсько-антропологічний вимір існування суспільства та держави.

Соціальні цінності в сучасному світі. Соціальні ролі особистості. Соціальні спільноти та їх історична динаміка. Структурна ієрархія потреб та інтересів людської особистості. Демократія як людиновимірність політичного. Роль державної влади в умовах демократії. Підходи до визначення зобов'язань держави перед громадянами

Тема 10 Соціальні цінності в сучасному світі.

Соціальна норма та соціальний контроль. Поняття цінності. Цінності в житті людини та суспільства. Історичний розвиток уявлень про цінності. Цінності у структурі соціуму. Ієрархія цінностей людського буття. Цінності як ядро світоглядної проблематики. Соціальна природа цінностей. Різноманіття та конфлікт цінностей. Ієрархія суспільних цінностей. Універсальні та партикулярні цінності. Норми та девіації у соціальній поведінці. Проблема суспільного ідеалу. Ідеали та ідеологія

Тема 11 Принципи демократії

Принципи демократії (громадська участь, рівність, політична толерантність, підзвітність, прозорість, регулярні чесні та вільні вибори, економічна свобода, протидія зловживанню службовими повноваженнями, визнання результатів виборів, права людини, багатопартійні системи, верховенство права, правове закріплення прав людини). Сучасна демократія.

Тема 12 Характеристики громадянського суспільства

Підходи до визначення та характеристики громадянського суспільства. Типи організацій громадянського суспільства. Дискусія про включеність деяких типів організацій (політичних партій, релігійних організацій, профспілок, медіа тощо) до громадянського суспільства. Умови для розвитку громадянського суспільства. Свобода об'єднань та свобода слова. Делегування соціальної відповідальності та децентралізація влади. Культура довіри та співпраці. Історичний огляд розвитку громадянського суспільства у Європі.

Тема 13 Характеристики громадянського суспільства.

Роль громадянського суспільства у розбудові демократії. Функції громадянського суспільства. Виклики для громадянського суспільства. Виклики для громадянського суспільства в умовах демократії. Історичні передумови формування громадянського суспільства в Україні. Сучасний стан громадянського суспільства в Україні. Вплив громадянського суспільства на владу в Україні. Молодь та громадянське суспільство

Тема 14 Інструменти громадської участі в Україні

Громадянськість та демократія. Інструменти громадської участі в Україні. Визначення громадянськості. Обов'язки громадян в умовах демократії. Переваги громадської участі. Роль влади у створенні умов для громадської участі. Урядування, скероване на громадян. Рівні залучення громадян владою: від маніпуляції до делегування повноважень та громадського контролю. Громадянська культура. Громадянські чесноти. Концепції громадянськості.

Тема 15 Громадянськість та демократія.

Інструменти громадської участі в Україні. Оцінка рівня власної залученості. Громадська участь в Україні: історія та сучасний стан. Форми громадської участі, доступні в Україні (мирні збори, громадські об'єднання, звернення, вибори, громадські слухання, бюджет участі тощо), їх правове регулювання та практичне застосування. Поінформоване громадянство. Активність громадян та ефективність громадської участі в Україні.

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
РН2	Здатність бути критичним і самокритичним
РН3	Здатність працювати в команді
РН4	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
РН5	Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.

Для спеціальності 101 Екологія:

ПР8	Уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.
ПР12	Брати участь у розробці та реалізації проектів, направлених на оптимальне управління та поводження з виробничими та муніципальними відходами.
ПР13	Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.
ПР16	Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.
ПР18	Поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.
ПР24	Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ПР25	Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

Для спеціальності 122 Комп'ютерні науки:

ПР1	Застосовувати знання основних форм і законів абстрактно-логічного мислення, основ методології наукового пізнання, форм і методів вилучення, аналізу, обробки та синтезу інформації в предметній області комп'ютерних наук
-----	---

ПР8	Використовувати методологію системного аналізу об'єктів, процесів і систем для задач аналізу, прогнозування, управління та проектування динамічних процесів в макроекономічних, технічних, технологічних і фінансових об'єктах.
ПР15	Застосовувати знання методології та CASE-засобів проектування складних систем, методів структурного аналізу систем, об'єктно-орієнтованої методології проектування при розробці і дослідженні функціональних моделей організаційно-економічних і виробничо-технічних систем

Для спеціальності 132 Матеріалознавство:

ПР3	Продемонструвати широкий спектр загальних навичок, у тому числі навичок спілкування іноземною мовою, включаючи спеціальну термінологію, роботу в команді, критичного і творчого мислення та самостійного навчання
ПР4	Уміти обґрунтовувати та оцінювати інноваційні проекти, вміти виконувати економічний аналіз, використовувати методики просування технічних рішень в умовах ринкової економіки
ПР15	Знати сучасні методи та технології організаційного, інформаційного, маркетингового, правового забезпечення отримання та наукових досліджень в умовах промислового виробництва.

7. Види навчальних занять та навчальної діяльності

7.1 Види навчальних занять

7.2 Види навчальної діяльності

НД1	Виконання інтерактивних вправ
НД2	Виконання групового дослідницького завдання
НД3	Виконання групового практичного завдання
НД4	Електронне навчання у системах (перелік конкретизується викладачем, наприклад, Google Classroom, Zoom та у форматі Youtube-каналу)
НД5	Підготовка до лекцій
НД6	Робота з підручниками та релевантними інформаційними джерелами
НД7	Підготовка до практичних занять

8. Методи викладання, навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Інтерактивні лекції
МН2	Дослідницька робота
МН3	Мозковий штурм
МН4	Навчальна дискусія / дебати
МН6	Обмін думками (think-pair-share)
МН7	Проектний метод

Лекції надають студентам матеріали з теоретичної частини сучасних досліджень в різних галузях та сферах громадянського суспільства та проектної діяльності, знайомлять їх із основними інструментами громадської участі та механізмами комунікації з інститутами влади як місцевого,

регіонального, так і національного рівня. Лекції ґрунтуються на використанні знань у вигляді окремих змістових модулів, що інтегруються з іншими частинами курсу. Вони доповнюються завданнями для командної роботи, виконання яких надає студентам можливість застосовувати теоретичні знання на практиці. Підготовка до занять та проектної діяльності сприятиме активізації пізнавальної діяльності здобувачів за рахунок асоціації їх власного досвіду з предметом навчання.

Під час підготовки до презентацій та проектів за результатами модульного навчання студенти розвиватимуть навички системного аналітичного та критичного мислення. Під час виконання вправ на семінарських вправ студенти отримують навички роботи в команді, тайм менеджменту та комунікаційні навички. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями. Здатність працювати в команді та автономно. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій

9. Методи та критерії оцінювання

9.1. Критерії оцінювання

Шкала оцінювання ECTS	Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
A	Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
B	Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
C	Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	4 (добре)	$74 \leq RD < 81$
D	Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
E	Виконання задовольняє мінімальні критерії	3 (задовільно)	$60 \leq RD < 63$
FX	Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD < 59$
F	Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 34$

9.2 Методи поточного формативного оцінювання

МФО1	Обговорення та самокорекція виконаної роботи студентами
МФО2	Перевірка та оцінювання письмових завдань
МФО3	Самостійне виконання студентами ситуаційних вправ на практичних заняттях та їх обговорення.
МФО4	Розв'язування ситуаційних завдань
МФО5	Обговорення та самокорекція виконаної роботи студентами

9.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

МСО1	Виконання пошуково-дослідного завдання (підготовка, презентація, захист)
МСО2	Поточні контрольні роботи (проміжний модульний контроль)
МСО3	Підготовка есе

МСО4	Звіт за результатами виконання практичних робіт
------	---

Контрольні заходи:

5 семестр		100 балів
МСО1. Виконання пошуково-дослідного завдання (підготовка, презентація, захист)		20
	Розробка проєкту в сфері громадянського суспільства	20
МСО2. Поточні контрольні роботи (проміжний модульний контроль)		55
	Тематичні тестування за результатами вивчення інструментів громадської участі (11x5)	55
МСО3. Підготовка есе		5
	Піготовка творчих есе за тематикою занять	5
МСО4. Звіт за результатами виконання практичних робіт		20
	Робота в групах (4x5)	20

Контрольні заходи в особливому випадку:

5 семестр		100 балів
МСО1. Виконання пошуково-дослідного завдання (підготовка, презентація, захист)		20
	Розробка проєкту в сфері громадянського суспільства	20
МСО2. Поточні контрольні роботи (проміжний модульний контроль)		55
	Тестування за опрацьованим матеріалом (11x5)	55
МСО3. Підготовка есе		5
	Підготовка запиту на отримання публічної інформації	5
МСО4. Звіт за результатами виконання практичних робіт		20
	Виконання практичних завдань. (4x5)	20

Метод контролю - підсумковий модульний контроль

10. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

10.1 Засоби навчання

ЗН1	Бібліотечні фонди
ЗН2	Інформаційно-комунікаційні системи
ЗН3	Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани, смартдошки тощо)
ЗН4	Програмне забезпечення (для підтримки дистанційного навчання, Інтернет-опитування, віртуальних лабораторій, віртуальних пацієнтів, для створення комп'ютерної графіки, моделювання тощо та ін.)
ЗН5	Комп'ютери, комп'ютерні системи та мережи

10.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Демократія: від теорії до практики / [Г. Берроуз, І. Совсун, С. Буров та ін.]. – Київ: Міжнародна фундація виборчих систем
2	Демократія: від теорії до практики. Посібник для студентів. Київ: Міжнародна фундація виборчих систем
3	Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб. / за заг. ред. А.І. Семенченка, В.М. Дрешпака. Київ,
4	Лебідь А.Є. Назаров М.С. Інструменти громадської участі в Україні. Навчально-методичний посібник. Суми: Вид-во СумДУ. – 2020. 73 с.
5	Попович М. Бути людиною/ М.Попович. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». – 2016. 336 с.
Допоміжна література	
6	Правові механізми взаємодії держави і громадянського суспільства в Україні: історичний досвід і виклики сучасності: наукова записка – Київ
7	Команда команд: нові правила взаємодії у складному світі / С. Маккрістал. Дніпро, 2019
8	Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини – Київ, 2017